

(263. 4.)

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het afdelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende beschouwingen en opmerkingen.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. De strekking van het wetsontwerp ondervond in de eerste plaats bedenking op grond van het partieel karakter, dat de voorgestelde voorziening draagt. In beginsel konden verscheidene leden er zich niet mede vereenigen, dat de aanvulling onzer arbeidswetgeving plaats vindt bij wege van invoering van allerlei afzonderlijke regelingen voor bepaalde bedrijven, naast de bestaande algemeene wet. Huns inziens ware het wenschelijker, dat de voorschriften, betreffende de bescherming van arbeiders, zooveel mogelijk algemeen werden gehouden, althans in één wet werden te zamen gevat. Het stellen van voorschriften op den arbeid in voor de gezondheid schadelijke bedrijven behoort in zijn geheel in de Arbeidswet thuis, waarin dan, naast algemeene bepalingen, voor alle die bedrijven geldende, voor elk daarvoor in aanmerking komend bedrijf speciale voorschriften kunnen worden gegeven. Worden verschillende bedrijven bij afzonderlijke wetten gereguleerd, dan gaat het overzicht verloren. Maar bovendien leidt dat stelsel er toe, dat de algemeene wet, de Arbeidswet, haar waarde voor een deel verliest. Een algemeene herziening dier wet treedt, door die wijze van handelen, vanzelf op den achtergrond. De drang daartoe wordt geringer en de Regeering komt al te gemakkelijk in de verleiding, zich, met een beroep op de tot stand gekomen speciale wetten, aan den algemeenen herzieningsarbeid te onttrekken. Intusschen zal een wetsontwerp als het aan de orde zijnde niet licht worden verworpen alleen op grond der overweging, dat het een partieele regeling geeft. Maar te nadrukkelijker dient daarom te worden verklaard, dat, wordt het aangenomen, daarmede geen afstand is gedaan van de stellige overtuiging, dat de methode van wetgeving, die hierbij is gevolgd ten zeerste valt af te keuren. Men wees er op, dat de Minister KUYPER indertijd den weg eener algemeene herziening is ingeslagen.

Ook uit practisch oogpunt oordeelden de hier aan het woord zijnde leden afzonderlijke regelingen voor verschillende bedrijven bedenkelijk. Het gebied, dat zulk een afzonderlijke regeling zal bestrijken, moet dan nauwkeurig worden afgebakend en in vele gevallen zal dit uiterst moeilijk, zoo niet onmogelijk zijn, vooral omdat, bij het hier te lande bestaande stelsel van vrijheid van bedrijf, somtijds meerdere verschillende bedrijven in één onderneming worden uitgeoefend. Het steenhoudersbedrijf is een tamelijk afgesloten bedrijf, maar van vele andere, het timmermans-, het zadelmakersbedrijf enz., kan dat niet gezegd worden. Heeft men met zulke bedrijven te doen, dan zal het stelsel van partieele regeling het gevaar medebrengen, dat op vele ondernemingen meer dan één regeling van toepassing is. Voorts dient er op te worden gelet, dat afzonderlijke bepalingen, voor zeker bedrijf vastgesteld, zullen gelden voor elke onderneming, waarin dat bedrijf wordt uitgeoefend, ook al bekleedt het daarin een ondergeschikte plaats.

Het gevolg hiervan zal zijn, dat het bijna onmogelijk wordt aan een bepaald bedrijf uitbreiding te geven in de richting van een gereguleerd bedrijf. Wat in het bijzonder het steenhoudersbedrijf betreft, dit wordt niet zelden uitgeoefend in werkplaatsen, bijv. in beeldhouwerswerkplaatsen, waar, naast steen, ook andere grondstoffen, als hout, klei, gips, worden verwerkt en wel door dezelfde werklieden, die, in den zin van dit wetsontwerp, steenhoudersarbeid verrichten. Bepalingen, betreffende het steenhoudersbedrijf, zullen ook voor die ondernemingen in haar geheel gelden en daardoor den ondernemer dwingen tot de inrichting van afzonderlijke werkplaatsen. In het algemeen verveluldigen zich deze bezwaren, naarmate meer afzonderlijke regelingen tot stand komen. Deze gevolgen wekken ongenoegen en dat te eer, indien, zooals volgens dit wetsontwerp het geval zal zijn, de regeling niet in de wet zelf of in een daarbij behoorenden algemeenen maatregel van bestuur volledig is neergelegd, maar aan de ambtenaren der arbeidsinspectie nog de bevoegdheid wordt gegeven naar persoonlijk inzicht regelen voor elk bedrijf voor te schrijven. De industrie moet weten, waaraan zij gehouden is. Worden hare verplichtingen in een algemeene wet neergeschreven, dan bestaat er zekere waarborg, dat die niet te lichtvaardig worden gewijzigd. Maar in het stelsel van speciale regelingen bestaat die zekerheid in veel geringere mate.

Verschillende leden verklaarden voorts niet in te zien, waarom in het bijzonder voor den arbeid der steenhouders een afzonderlijke regeling tot stand dient te worden gebracht. Dat het steenhoudersbedrijf een gevaarlijk bedrijf is, zal door ieder worden erkend, maar die omstandigheid schijnt op zich zelve geen voldoende aanleiding om een speciale wet daarvoor in het leven te roepen, in stede van te wachten op een herziening der algemeene wet. Meer bedrijven zijn als zeer schadelijk voor de gezondheid aan te merken, sommige in zeker niet mindere mate dan het steenhoudersbedrijf. Men denke aan glasblazerijen, plaatbakkerijen, chemische fabrieken. Moeten eerlang voor al die bedrijven wetsontwerpen worden verwacht, die voor het bedrijf afzonderlijke, van de Arbeidswet afwijkende, regelingen beoogen in te voeren? En, zoo ja, waarom gaat dan dit wetsontwerp aan die nog te verwachten andere vooraf?

Tegenover deze beschouwingen verklaarden vele andere leden met voldoening te hebben gezien, dat de Regeering er naar streeft verbetering te brengen in de omstandigheden, waaronder de steenhouders hier te lande hun arbeid uitoefenen, en niet geschroomd heeft daartoe een reglementeering van dat bedrijf bij de wet voor te stellen. De aangevoerde bezwaren tegen partieele regeling deelden zij allerminst. Integendeel is, naar zij opmerkten, stuksgewijze wetgeving hier vanzelf aangewezen; het geldt hier voorzieningen, die naar haar aard staan naast de algemeene beginselen van arbeidersbescherming, in de Arbeidswet voorkomende. En terecht is het eerst het oog gericht op het steenhoudersbedrijf, als een der bedrijven, welke het meeste gevaar opleveren. Deze regeling behoort echter door regelingen van andere bedrijven te worden gevolgd. De practijk der Ongevallenwet heeft aan het licht gebracht, in hoe erge mate beroepsziekten voorkomen. Het ligt op den weg van den wetgever te trachten door reglementeering der betrokken bedrijven het ontstaan dier ziekten tegen te gaan.

Andere leden, hoewel in beginsel de juistheid erkennende van de bezwaren, tegen het stelsel van partieele voorziening aangevoerd, juichten nochtans de indiening van het wetsontwerp toe, omdat zij een regeling voor het steenhoudersbedrijf urgent oordeelden en instemden met de woorden der Memorie van Toelichting, dat behandeling dezer aangelegenheid bij de voorgenomen algemeene herziening der arbeidswetgeving allicht tot vertraging zoude leiden. Zij voegden echter aan deze opmerking toe, te vertrouwen, dat, ondanks deze en misschien nog andere partieele regelingen, de algemeene herziening der Arbeidswet niet langer zal uitblijven dan strikt noodig is.

§ 2. Intusschen waren er zoowel onder de leden, die de indiening van het wetsontwerp in beginsel toejuichten als onder de eerder genoemden verscheidene, die tegen de wijze, waarop de Regeering voorstelt de toestanden in het steenhouwersbedrijf te verbeteren, ernstige bedenkingen hadden. Volgens de Memorie van Toelichting moet de zorg der Overheid ten deze gericht zijn 1°. op wering van te jeugdige en minder krachtige individuen uit het vak; 2°. op de bestrijding van verschillende ongunstige invloeden, in het bijzonder de stofverspreiding bij den arbeid; 3°. op het tegengaan van te langen en te vermoeienden arbeid. De drieërlei soort voorschriften, welke in overeenstemming met dit uitgangspunt worden voorgesteld, zullen de uitoefening van het bedrijf niet weinig aan banden leggen. De vraag mag worden gesteld, of, in economischen zin, het bedrijf dat zal kunnen dragen; of de steenhouwersondernemingen niet in haar bestaan worden bedreigd. Opmerkende, dat het steenhouwersbedrijf ten onzent in de laatste jaren toch reeds, zoowel wat betreft de hoeveelheid werk als de geoefendheid der arbeiders, sterk achteruit is gegaan, verklaart de Minister zelf het voor waarschijnlijk te houden, dat de nieuwe lasten op het bedrijf de arbeidsgelegenheid nog zullen verminderen en acht hij het noodig door tariefmaatregelen het bedrijf te hulp te komen. Maar gaat het aan — zij het ook tot verbetering van sociale toestanden — een bedrijf zoodanig te drukken, dat het slechts op die wijze in het leven kan worden gehouden? Verschillende leden aarzelden niet die vraag ontkennend te beantwoorden. Een sociale wetgeving, die de bedrijven, met welke zij zich bemoeit, in die mate treft, oordeelden zij verwerpelijk. Wanneer een bedrijf in zoodanige omstandigheden verkeert, dat het den last van alle, te zijnen opzichte wenschelijk geachte sociale maatregelen niet kan dragen, dan is het aangewezen voorloopig slechts voorzieningen van meer beperkte strekking te treffen om, des gewenscht, geleidelijk tot de doorvoering van alle noodig geoordeelde maatregelen over te gaan.

Vooraf tegen de voorgestelde maatregelen, gericht op het eerste der drie genoemde punten, het weren van minder krachtige individuen uit het vak, werd ernstig bezwaar geopperd. Voorgesteld wordt het verrichten van steenhouwersarbeid te binden aan een toelating van overheidswege, een toelating, die geweigerd zal worden aan personen, wier lichaamstoestand hen niet geschikt doet zijn voor dit bedrijf. Hiermede wordt, zoo merkte men op, een geheel nieuw beginsel in onze wetgeving ingevoerd. De vrije beroepskeuze wordt op ingrijpende wijze beperkt, vooral nu het een omvangrijken bedrijfstak als het steenhouwersvak betreft. Aanvaardt men het beginsel, dat dit tot de roeping van den Staat behoort, voor wat de steenhouwers aangaat, dan valt niet in te zien, waarom dat beginsel niet ook voor allerlei andere bedrijven, waarvan de uitoefening de gezondheid aanmerkelijk schaden kan, in toepassing zou worden gebracht. En van hoevele valt dit te zeggen. Wel beschouwd, stelt de uitoefening van bijna elk beroep speciale eischen van lichamelijke geschiktheid aan wie het uitoefenen. Langs dien weg komt men tot een inmenging der Overheid in zake de verdeling der burgers over de verschillende bedrijven, een soort van classificatie, waarvan de gevolgen bezwaarlijk zijn te overzien. Vrijheid van beroep, d. w. z. vrijheid zich bezig te houden met dat onderdeel der maatschappelijke voortbrenging, waarvoor men zich door lust en aanleg het meest geschikt acht, oordeelden de hier aan het woord zijnde leden een zaak van zoo uitnemend belang, dat zij er moeilijk toe zouden kunnen besluiten hunne medewerking te verlenen aan de totstandbrenging van een maatregel, waarmede de eerste stap wordt gezet op den weg, leidende tot principieele vernietiging dier vrijheid. Op de beroepskeuze der individuen in verband met hunne lichamelijke gesteldheid mag de Overheid slechts in dezen zin invloed uitoefenen, dat zij het verkrijgen van goede medische voorlichting bij die keuze bevordert. Schoolartsen zullen in dit opzicht uitnemende diensten kunnen bewijzen.

Sommige leden merkten op, dat, indien het hier besproken beginsel meer algemeen wordt toegepast, te vreezen staat, dat de lust om tijdig een ambacht aan te leeren zal afnemen. Het vooruitzicht van over eenige jaren nog aan een keuring te zijn onderworpen, zal er van afhouden reeds op 14-jarigen leeftijd, het tijdstip, waarop thans gewoonlijk de beslissing valt, een beroep te kiezen. Althans zal de opleiding tot nuttige beroepen er niet door worden bevorderd. De jongelieden zullen liever beroepen kiezen, waarvoor geen eigenlijke vakopleiding wordt vereischt, naar hoedanige beroepen thans helaas reeds een al te groote drang bestaat. Hiertegen werd echter aangevoerd, dat men dan vóór de beroepskeuze de keuring zal kunnen doen plaats vinden, maar de eerst aan het woord zijnde leden meenden, dat zulk een keuring, vóór den overgangsleeftijd, weinig waarborgen geeft voor den toestand van het gestel na dien tijd.

Eerst wanneer vaststaat, dat door maatregelen van de soort die hierboven onder 2°. en 3°. werden aangeduid, bestrijding van ongunstige invloeden bij den arbeid en het tegengaan van te vermoeienden arbeid, geen genoegzame verbetering is te verkrijgen, zou er, zoo besloten verschillende leden, sprake van kunnen zijn het middel van wering van bepaalde individuen uit het bedrijf toe te passen. Maar voorshands staat dat allermint vast. Schieten de bestaande bepalingen in dit opzicht wellicht te kort, dan is er reden die te verscherpen. Tegen strenge voorschriften van deze strekking kan in beginsel geen bezwaar bestaan. Langs dien weg moet men komen tot zoodanige verbetering der omstandigheden, waaronder in het bedrijf wordt gewerkt, dat het bijzonder gevaar, hetwelk de arbeid daarin aanvankelijk opleverde, verdwijnt. De sociale wetgeving krijgt echter een geheel ander karakter wanneer zij niet uitsluitend in deze richting naar verbetering der toestanden streeft, maar er niet tegen opziet de minder krachtigen van het bedrijf uit te sluiten.

Tot steun van dit betoog werd er op gewezen, dat, zooals ook uit de Memorie van Toelichting blijkt, de oorzaak van de beroepsziekte der steenhouwers nog niet nauwkeurig bekend is. Welke invloeden hier de grootste rol spelen, ligt nog in het duister. Kan het, in dit stadium der wetenschap, verantwoord heeten door keuring te laten beslissen, of iemand lichamelijk geschikt is aan de gevaren van het bedrijf — de voor een deel nog onbekende gevaren — weerstand te bieden?

Voorts maakten sommige leden de opmerking, dat in het wetsontwerp al te gemakkelijk wordt heengegleden over de belangen der jongelieden, die bij het in werking treden der wet reeds eenige jaren in opleiding zullen zijn.

Enkele leden meenden, dat de arbeidsinspectie er grooten invloed op kon uitoefenen, dat de arbeiders zelve de behoefte aan keuring zouden leeren gevoelen.

Van andere zijde werd betwist, dat het hier een geheel nieuw beginsel geldt. Men merkte op, dat in het Mijnreglement (artt. 207 en 233 e. v.) en in de wet betreffende den caissonarbeid bepalingen voorkomen van geheel gelijke strekking. Het valt niet in te zien, waarom een regeling, die ten aanzien van mijn- en caissonarbeid blijkt te voldoen, voor het niet minder gevaarlijke steenhouwersbedrijf niet zou zijn in te voeren.

Hiertegen merkte men echter weer op, dat met betrekking tot het punt, waarom het hier gaat, deze verschillende bedrijven niet op één lijn zijn te stellen. Den arbeider, ongeschikt verklaard voor caissonarbeid, blijft nog een zeer ruim veld over, waarop hij zijn werkkraft en bekwaamheid kan aanbieden. Hij is alleen ongeschikt verklaard voor de uitoefening van zijn vak onder de geheel bijzondere omstandigheden, waarin die uitoefening in een caisson noodzakelijk zou moeten plaats vinden. De steenhouwersleerling daarentegen, die, na reeds eenige jaren in het vak werkzaam te zijn geweest, wordt uitgesloten, kan de aangeleerde bekwaamheden nergens meer gebruiken.

Verscheidene leden verklaarden zich met den eisch van een opzettelijke, op keuring gegronde toelating tot het bedrijf, zooals die in het ontwerp wordt voorgesteld, wel te kunnen vereenigen, omdat zij daarin voornamelijk zagen een uitbreiding

Bepalingen tot beveiliging van werklieden bij steenhoudersarbeid.

van de wettelijke bescherming van den arbeid van kinderen. Zij wezen er op, dat die eisch metterdaad slechts zal gelden voor jeugdige personen, die hun intrede doen in het beroep. In den vorm is het voorschrift wel is waar algemeen, maar in de practijk zal het zelden voorkomen, dat iemand op volwassen leeftijd in het vak treedt en dus gekeurd en toegelaten moet worden. En wie op volwassen leeftijd in het bedrijf is, behoeft zich niet meer aan keuring te onderwerpen. Voor volwassenen zal dus in werkelijkheid de vrijheidsinperking niet groot zijn. Voor jongelieden, niet ouder dan 17½ jaar, staat het anders. Te hunnen opzichte zorgt de wet, dat zij geen definitieve beroepskeuze kunnen doen, met de belangen hunner gezondheid in lijnrechten strijd. Zij worden beschermd tegen de lichtzinnigheid of onwetendheid hunner ouders of voogden. Dit ligt geheel in de lijn der bestaande beschermende voorschriften betreffende den arbeid van kinderen en schijnt als een natuurlijk vervolg op die voorschriften alleszins te verdedigen.

Voorts werd er door de leden, die het beginsel der keuring en toelating verdedigden, op gewezen, dat de redactie van art. 2 een indruk van grootere vrijheidsbeperking wekt dan het wetsontwerp inderdaad beoogt. In werkelijkheid zal het, zooals hieronder bij de artikelen nader wordt besproken, aan een ieder volkomen vrij staan voor eigen rekening steenhoudersarbeid te verrichten, ook al is men daartoe niet toegelaten. Den werkgever is echter verboden niet-toegelaten personen in dienst te hebben. Zulk een vrijheidsbeperking van den werkgever is wat het beginsel betreft, niet nieuw.

Eindelijk waren er verscheidene leden, die in dit verband nadrukkelijk wenschten op te komen voor het recht van den Staat om er voor te waken, dat in zeker deel der maatschappelijke voortbrenging individuen, die daarin, wegens hun lichaamsgesteldheid, niet thuis behooren, worden geweerd. Het algemeen belang ondervindt er schade van, wanneer personen een bedrijf kiezen, waarvoor zij lichamelijk ongeschikt zijn en rechtstreeks ondervindt de Staat daarvan nadeel, zoodra hij bijdraagt in de kosten der ziekte- en invaliditeitsverzekering. Sommigen merkten hierbij op, dat vroeger de toelating tot een bedrijf gesteld was in handen der gilden; zij hoopten, dat eenmaal publiekrechtelijk geregelde beroepsstanden daarover zouden hebben te zeggen en achtten, zoolang die niet bestaan, de Staatsoverheid hier het aangewezen orgaan.

Dat door strengere voorschriften, strekkende tot het tegengaan van voor de gezondheid ongunstige invloeden bij den arbeid en betreffende den geoorloofden werktijd, zal worden gestreefd naar verbetering der arbeidsvoorwaarden voor steenhouders, vond vrij algemeen instemming. Sommige leden meenden echter, dat het wetsontwerp ook in dit opzicht te ver gaat. Eenige andere leden waren integendeel teleurgesteld, dat de Minister aan verschillende voorgestelde maatregelen een zoo beperkte strekking heeft gegeven. Welke bepalingen men hierbij van weerszijden op het oog had, blijkt hieronder bij de bespreking der artikelen.

§ 3. Verscheidene leden waren van oordeel, dat de meest voor de hand liggende en meest doeltreffende maatregel ter bescherming van de steenhouders in het wetsontwerp ontbreekt. Als zoodanig beschouwden zij nl. een verbod om in het bedrijf zandsteen te gebruiken, welke steensoort als het meest gevaarlijke materiaal bekend staat. Dat daartoe het voorstel niet wordt gedaan, verdedigt de Minister door er op te wijzen, dat eenstemmigheid over de vraag, welke in de eerste plaats de oorzaak der zoogenaamde steenhoudersziekte is, niet bestaat, terwijl een eventueel voorschrift, het gebruik van bepaalde steensoorten verbiedende, met het antwoord op die vraag toch ten nauwste samenhangt. Hiertegenover stelden men, dat, mag al niet van eenstemmigheid worden gesproken, toch de overgrootste meerderheid van hen, die zich met dit onderwerp hebben beziggehouden, van oordeel is, dat zandsteen gevaarlijker is dan eenige andere steensoort. De Minister haalt zelf aan, dat dit de gangbare meening is. Voor zoover

men wist, is dr. ELIAS de eenige, die het niet aangetoond acht, dat het inademen van zandsteenstof gevaarlijker is dan het inademen van stof van andere steensoorten, maar men betwijfelde, of het door hem ingestelde onderzoek wel over een genoegzaam aantal personen heeft geloopt om aan zijn conclusie ten deze overwegend gezag toe te kennen.

Deze leden waren voorts van meening, dat voor het bouwbedrijf hier te lande zandsteen geenszins onmisbaar is. Hardsteen en Fransche kalksteen schijnen, ook wat duurzaamheid en prijs betreft, zandsteen te kunnen vervangen. Volgens het in de Memorie van Toelichting aangehaalde rapport „Steenhoudersarbeid en steenhoudersziekte” is de prijs van zandsteen meestal hooger dan die van Fransche kalksteen. Dat het gebruik van zandsteen ook voor monumentale gebouwen niet noodzakelijk is, blijkt o. a. uit het feit, dat bij den bouw van het gebouw voor mijnbouwkunde te Delft, van de kathedraal te 's Hertogenbosch, van Duin- en Kruidberg te Velsen en van de Eusebiuskerk te Arnhem geen zandsteen is gebruikt. Voorts beriep men zich op de woorden, door den Minister KUYPER gesproken in de vergadering der Tweede Kamer op 20 December, 1904, waarin deze toegaf, dat de zandsteen moest worden vervangen door andere steen. Men heeft kort daarop het verbruik van die steensoort zien verminderen bij de verschillende Departementen, maar tot een algemeen verbod is het nog niet gekomen.

In dit verband werd door sommige leden de vraag gedaan, of de Regeering kan mededeelen, in hoeverre juist is de bewerking, voorkomende in het blad *De Steengroeve* van September 1907, dat van de zijde der Duitsche Regeering stappen zouden zijn gedaan bij onze Regeering om de vervanging van Duitsche zandsteen bij Rijksbouwwerken door ander materieel te voorkomen.

Heeft het te groote bezwaren het gebruik van alle zandsteen te verbieden, dan zoude men zich kunnen bepalen tot een verbod van het gebruik der meest gevaarlijke soorten, waarvoor gewoonlijk worden gehouden de Obernkirchner, Bentheimer en Teutoburger zandsteen, terwijl de Borner en de Udelfanger als minder gevaarlijk bekend staan.

In plaats van een verbod van het gebruik van zandsteen wenschten sommige leden een verbod van invoer van onbewerkte zandsteen. Hetgeen thans aan de bewerking hier te lande wordt verdiend, zou dan in zekeren zin voor ons land verloren gaan, maar tegen dit gemis zouden de hygiënische en ideële voordeelen, aan het verdwijnen van bedoeld werk verbonden, ruimschoots opwegen.

Gevraagd werd, of aan de Kamer kan worden overlegd het rapport van den medischen adviseur der arbeidsinspectie over de opgedane ervaring bij den herbouw der academie te Groningen. Voorts zouden enkele leden gaarne hebben gezien, dat het aangehaalde werkje van Dr. ELIAS in eenigszins ruime mate ter beschikking van de Kamer ware gesteld.

§ 4. Met bevreemding hadden verscheidene leden kennis genomen van de mededeeling in de Memorie van Toelichting, dat, ter voorkoming van de ongunstige gevolgen, die de ontworpen regeling, in de eerste plaats voor de steenhouders, maar ook voor de arbeiders in het algemeen, dreigt te zullen hebben, het voornemen bestaat een invoerrecht voor te stellen op bewerkte natuurlijke steen. Zij verklaarden zich in den gedachtengang, die den Minister in deze heeft geleid, niet te kunnen verplaatsen. Voor zoover de ontworpen maatregelen inderdaad strekken tot verbetering van de hygiënische toestanden in het bedrijf, zoodat in de toekomst de krachten der arbeiders minder snel zullen worden gesloopt dan thans het geval is, zal de kostprijs van het product op den duur niet kunnen stijgen ten gevolge van die maatregelen. Maar bovendien mag er op worden gewezen, dat, indien men het tarief gelijken tred wil doen houden met den kostprijs, zooals die door sociale wetten zou worden gewijzigd, ook rekening behoort te worden gehouden met de verhooging, welke de prijs der grondstof ondergaat ten gevolge van sociale wetten in de

landen, van waar de steen betrokken wordt. In Duitschland zijn reeds herhaaldelijk bij de wet verbeteringen in de arbeidsvoorwaarden gebracht en zal dat waarschijnlijk nog dikwijls geschieden. Zou het tarief den beweerden terugslag dier wijzigingen op den kostprijs trouw volgen, dan zou het aan veranderingen onderhevig zijn in een mate, die uiterst storend zou moeten werken op handel en nijverheid.

Men achtte het voorts ook in beginsel zeer af te keuren, dat verband wordt gelegd tusschen de sociale wetgeving en protectionistische maatregelen. Op die wijze wordt in de eerste een element gebracht, dat er van nature niet in behoort en dat op de vorming der meeningen omtrent voorgestelde sociale maatregelen storend moet werken. En in het onderhavige geval wenschte men daartegen te nadrukkelijker te protesteeren, omdat men zoo beslist mogelijk opkwam tegen de opvatting, die aan dat verband ten grondslag ligt, dat door verhooging van het invoerrecht op bewerkte steen den arbeiders in het steenhoudersbedrijf in het bijzonder en den arbeidersstand in het algemeen een dienst zou worden bewezen. Hierop nader in te gaan achtte men bij deze gelegenheid niet noodig.

Ook deelden de hier aan het woord zijnde leden geenszins de meening, dat een ingrijpende, door de wet geboden, verbetering der arbeidsvoorwaarden in zeker bedrijf de concurrentiekracht van ons volk zou schaden. En wat betreft een bedrijf als het onderhavige, — men wees er op, dat, ook al grijpt de Overheid zoo krachtig in als mogelijk is, — het wel steeds een ongezond bedrijf zal blijven. Mocht — wat blijkens het bovenstaande deze leden niet verwachtten, maar wat wel door de Regeering wordt verwacht — de voorgestelde regeling op zich zelf ten gevolge hebben, dat het bedrijf ons land meer en meer voor het buitenland verlaten gaat, dan zou daarover, uit een oogpunt van duurzaam nationaal belang, niet behoeven te worden getreurd.

Sommige leden verklaarden, dat door het besproken verband het hun moeilijk werd gemaakt voor het wetsontwerp te stemmen, hoewel dit op zich zelf hun sympathie had. In elk geval wenschten zij vast te stellen, dat hun stem, eventueel voor het wetsontwerp uitgebracht, in geen deele zou kunnen worden beschouwd als een bewijs, dat zij ook genegen waren hun medewerking te verlenen aan een verhooging van het invoerrecht op bewerkte natuurlijke steen.

Van andere zijde verklaarde men van het voornemen der Regeering met instemming kennis te hebben genomen. Men achtte het verband, dat hier wordt gelegd, natuurlijk en vanzelf sprekend. De steenhoudersindustrie onbeschermd te laten zou gelijk staan met haar prijs te geven aan den ondergang. Het buitenland voert de steen geheel of gedeeltelijk bewerkt hier te lande in en de mededinging onzer steenhouders met hun vakgenooten in het buitenland, waar overal bescherming bestaat, zal onmogelijk worden, indien hun arbeid niet door een gelijke bescherming wordt gedekt. Met de beschouwingen, hieromtrent in de Memorie van Toelichting voorkomende, konden deze leden zich geheel vereenigen.

Sommige leden, hoewel principieel tegenstanders van beschermende maatregelen, verklaarden in dit geval over hunne bezwaren daar tegen te willen heenstappen, omdat ook naar hunne meening de voorgestelde maatregelen het bedrijf zeer zullen drukken en zij anderzijds het belang van de arbeiders bij die maatregelen zoo groot oordeelden, dat zij niet zouden willen, dat de doorvoering zou moeten afstuiten op de nadeelige gevolgen daarvan voor het bedrijf.

Verscheidene leden zouden gaarne nog iets naders vernemen omtrent de plannen van de Regeering ten deze. Zal de tariefverhooging bij afzonderlijk, daartoe strekkend wetsontwerp worden voorgesteld of is de bedoeling de algemeene herziening van het tarief af te wachten? En zal, in het laatste geval, het in werking treden van de Steenhouderswet worden uitgesteld totdat die tariefherziening is tot stand gekomen? Geschiedt dat niet, dan zal het steenhoudersbedrijf een tijd lang den druk der nieuwe voorschriften ondervinden zonder dat de door de Regeering toegedachte steun daar tegenover zal

staan. Er wordt dan een soort krachtproef genomen betreffende de vraag, hoe lang het bedrijf zonder bescherming kan. Een proef, waaraan hoogstwaarschijnlijk meer dan één onderneming zal bezwijken. Men waarschuwde met nadruk tegen zulk een ondoelmatige politiek. Wordt de in uitzicht gestelde verhooging eerst bij de algemeene tariefherziening ingevoerd, dan zal dat of leiden tot uitstel van het tijdstip van in werking treden dezer wet, dus tot schade van de arbeiders, of, tijdelijk, tot verhooging der bedrijfskosten zonder equivalent in het tarief, dus tot nadeel van de werkgevers.

Andere leden merkten op, dat, blijkens de Memorie van Toelichting, de Minister heeft gedacht aan de algemeene herziening van het tarief. Zij vertrouwden, dat de Regeering door spoedige indiening van daartoe strekkende voorstellen een spoedige invoering der onderhavige wet zou mogelijk maken.

§ 5. Dat de Regeering, zooals uit de Memorie van Toelichting blijkt, er op bedacht is het vakonderwijs in het steenhouders te bevorderen en de Minister van Binnenlandsche Zaken bereid schijnt, zijn medewerking in die richting te verlenen, juichten vele leden zeer toe. Men zou gaarne eenige nadere mededeelingen ontvangen omtrent de plannen, welke ten deze in overweging zijn. Is het de bedoeling van Staatswege een vakschool op te richten? Sommige leden zouden dat niet de meest wenschelijke wijze van steunverleening vinden. Enkel wenschten er bij deze gelegenheid reeds op aan te dringen, dat op de eventueel op te richten vakscholen het beginsel zou worden ingevoerd — al ware het slechts bij wijze van proef —, dat de leerlingen er een, zij het bescheiden, loon ontvangen. Dat geschiedt ook, naar zij opmerkten, op de vakschool voor kleermakers te Arnhem en het blijkt, dat daardoor aan de arbeiders het doen bezoeken der school door hunne kinderen ten zeerste wordt vergemakkelijkt.

Enige leden vroegen, of de indiening van een wetsontwerp, regelende het vakonderwijs van steenhouders, en wel een wetsontwerp, zich tot dat bedrijf bepalende, in de plannen der Regeering ligt.

§ 6. Eenige leden stelden ten slotte de vraag, of de Minister in staat is aan de Kamer een overzicht van de bestaande buitenlandsche wetgevingen betreffende den steenhoudersarbeid te doen toekomen. Zij zouden de overlegging daarvan op hoogen prijs stellen.

Artikel 1.

Eenige leden betwijfelden de wenschelijkheid om, zooals tegenwoordig gebruikelijk wordt, in de wet definitiën op te nemen van verschillende woorden, althans indien het woorden betreft, welker beteekenis in het spraakgebruik vrijwel vaststaat. In die gevallen verdient het huns inziens aanbeveling de nauwkeurige vaststelling van die beteekenis aan de vrije interpretatie van den rechter over te laten. Wettelijke definitiën sluiten soms gevallen uit, die op het oogenblik, waarop de definitie ontworpen werd, den ontwerper niet voor oogen stonden, maar die toch ongetwijfeld onder het te definieeren begrip vallen en daaronder door den rechter ook zouden worden gebracht, indien hij in zijn uitlegging vrij was.

Wat het wetsontwerp betreft, verklaarden sommige leden met name niet in te zien, dat een nadere bepaling der begrippen „werkplaats” en „werkgever” noodig is. Het eerste woord komt tweemaal in het wetsontwerp voor (art. 17 en 28), beide malen in een verband, dat geen behoefte doet gevoelen aan nadere definieering. Waar elders in het wetsontwerp bepalingen voorkomen, die op de werkplaats betrekking hebben, wordt niet dat woord gebruikt, maar de woorden „lokalen”, „inrichting”, „terrein”. Zoomin als de beteekenis dier termen nader behoeft te worden omschreven, is dat het geval ten opzichte van den term „werkplaats”. Hierbij valt nog op te merken, dat het woord „inrichting” zelfs in meer dan één beteekenis schijnt te zijn gebruikt: zie de art. 10 en 29.

De ruime omschrijving van „steenhoudersarbeid” schijnt

Bepalingen tot beveiliging van werklieden bij steenhoudersarbeid.

allen steenbickers-, steenkloppers-, steenzetters-, en dijkwerkersarbeid onder dat begrip te doen vallen. Aan den anderen kant valt kwalijk aan te nemen, dat het de bedoeling is, dat alle voorgestelde voorschriften ook voor die soorten van werk zullen gelden. Dan had men in verschillende artikelen bepalingen mogen verwachten, blijk gevende, dat met den bijzonderen aard van genoemde arbeid rekening is gehouden. Men wees bijv. op art. 6. Gaarne zou men nader worden ingelicht omtrent de bedoeling der Regeering ten opzichte van dit punt en vernemen, of ten deze geen nadere voorzieningen noodig worden geacht.

Opmerkingen van gelijke strekking werden gemaakt met betrekking tot den gewonen metselaarsarbeid, die ook onder meer bestaat in het bewerken van natuurlijke of kunststeen en voorts met betrekking tot den beeldhouwersarbeid.

Gevraagd, werd of het schoonmaken van in steen gehouwen figuren, beelden en puin aan huizen ook onder de werking der wet zal vallen.

Om onder „stenhoudersarbeid” te vallen moet het bewerken van de steen geschieden „voor de onderneming van een ander”. Kan, zoo vroeg men, de juiste beteekenis dezer woorden nader worden aangegeven? Geschiedt, wanneer een steenhouderspatroon in zijn werkplaats arbeid laat verrichten voor een architect of voor een anderen steenhouwer, dat dan voor de onderneming van een ander?

De laatst aangehaalde woorden sluiten uit den steenhoudersarbeid, ten behoeve van eigen onderneming verricht, bijv. door een steenhouwer, hoofd van een bedrijf, waarin arbeiders werkzaam zijn, of door een steenhouwer, die voor eigen rekening werkt en zijn product aan steenhouderspatroons aflevert. Sommige leden betreurden dat en meenden, dat ook de patroons onder de werking der wet moeten vallen. Vooral omdat nu het geval niet is uitgesloten, dat werklieden quasi voor eigen rekening werken om vrij te zijn, maar inderdaad hun product afleveren aan patroons op voorwaarden, die de verhouding tusschen beiden weinig doen verschillen van die tusschen werkgever en werknemer.

De woorden „met uitzondering van het nat slijpen, het nat zagen en het polijsten” zouden sommige leden willen doen vervallen. Zij wezen er op, dat die toevoeging het mogelijk maakt een arbeider, die niet tot den steenhoudersarbeid is toegelaten, in de werkplaats eener steenhoudersonderneming werkzaam te doen zijn, door hem n.l. slechts met een of meer der genoemde werkzaamheden te belasten. Toch behoorde met het oog op het gevaar der stofinademing, dat in die werkplaatsen voor ieder, die er geregeld vertoeft, bestaat, zulk een niet-toegelatene onder geen vorm in zulk een werkplaats te werk gesteld te mogen worden.

Andere leden stonden dezelfde wijziging van het artikel voor op grond van het gevaar van ontduiking van de wetsbepalingen, dat genoemde uitzonderingsbepaling medebrengt. Ook wezen enkelen er op, dat met behulp dier bepaling het den werkgever geoorloofd zal zijn zijn werklieden na het verrichten van eigenlijken steenhoudersarbeid zonder eenige beperking te belasten met nat-slijpen enz. Echter werd tegen deze laatste opmerking aangevoerd, dat de bepaling van art. 9, 1ste lid, onder I, belet na drie uren steenhoudersarbeid dadelijk met ander werk te laten beginnen. De arbeidsdag, in art. 9, 1ste lid, onder II en III geregeld, zou, met behulp der bedoelde bepaling, inderdaad kunnen worden verlengd, maar men achtte dit gevaar niet groot.

Artikel 2.

Zoals hierboven reeds bleek, waren verscheidene leden van oordeel, dat nu op overtreding van art. 2 een strafrechtelijke sanctie ontbreekt, de redactie een onjuisten indruk geeft van deszelfs strekking. Inderdaad immers staat het een ieder volkomen vrij, ook zonder te zijn toegelaten, steenhoudersarbeid te verrichten; geen enkel overheidsorgaan zal hem dat beletten of daarvoor straffen. Daarentegen is de werkgever, die in zijn onderneming werklieden, die niet tot dien arbeid zijn toegelaten, steenhoudersarbeid laat verrichten, volgens art. 4

van het wetsontwerp strafbaar. Met het stelsel van de wet, alleen op den werkgever verplichtingen te leggen, zijn de woorden van art. 2 in lijnrechten strijd. Dat die bepaling misleidend werkt, is reeds gebleken uit artikelen, in de dagbladen aan het wetsontwerp gewijd. Beter ware, naar de meening der hier aan het woord zijnde leden, een redactie in dezen geest: „Het is verboden steenhoudersarbeid te doen verrichten door wie tot dien arbeid niet is toegelaten.”

Artikel 3.

De zeer algemeene bewoordingen van het eerste lid ontmoetten bij verschillende leden bezwaar. De geneesheer, met het onderzoek belast, schijnt zich alleen te hebben uit te spreken over de vraag, of, naar zijn meening, het verrichten van steenhoudersarbeid voor de gezondheid van den arbeider bijzonder gevaar oplevert. Moet echter niet nader worden aangegeven, wat hier onder bijzonder gevaar is te verstaan: wat den geneesheer maatstaf moet zijn bij het doen van uitspraak ten deze? Voor de keuringen, voorgeschreven ter beoordeeling van de geschiktheid om zekere betrekkingen te bekleden, zijn de keurings-eischen steeds scherp omschreven en bepaalt zich de taak van den keurende geneesheer tot de beslissing, in hoeverre aan die eischen wordt voldaan. Geldt hier niet een soortgelijke regeling, dan heeft de geneesheer een veel te groote macht. Men drong er daarom op aan, dat het artikel zou worden aangevuld, door te bepalen, dat de arbeider, om toegelaten te worden, moet voldoen aan zekere, bij algemeenen maatregel van bestuur te stellen, eischen van lichamelijke geschiktheid. Wellicht ware door wijziging van het zevende lid de gewenschte aanvulling gemakkelijk aan te brengen.

Naar aanleiding van het derde lid, bepalende, dat de burgemeester den arbeider een kaart afgeeft, indien deze den leeftijd van 14 jaar heeft bereikt, gaven enkele leden als hun meening te kennen, dat de leeftijds grens hier veilig op 16 jaar kan worden gesteld. Zij wezen er op, dat zij daarmede in overeenstemming waren met hetgeen door verschillende binnen- en buitenlandsche schrijvers is aanbevolen. Voor vakonderwijs zouden dan twee jaren beschikbaar komen, wat niet te veel is. Echter vond deze opmerking bij verscheidene leden tegenspraak. In de meeste gevallen zullen, heeft een jongen den 14-jarigen leeftijd bereikt, zijn verdiensten in de ouderlijke huishouding niet kunnen worden gemist. In verband daarmede is het verre van zeker, dat de jaren van 14 tot 16 jaar aan vakonderwijs zullen worden besteed. In vele gevallen zal inmiddels in een ander vak werk worden gezocht; soms zal die tijd met leegloopen worden doorgebracht en dus de wetsbepaling voor den betrokkene een ware ramp blijken.

Enkele leden betwijfelden, of wel voldoende duidelijk in het wetsontwerp uitkomt, dat een kaart alleen mag worden uitgereikt op grond van een formeel, door den geneeskundige afgegeven bewijs van lichamelijke geschiktheid.

Voorts werd gevraagd, of aan een jongen, aan wien een kaart is geweigerd, later een (nieuwe) kaart kan worden uitgereikt.

Enkele leden oordeelden het onbillijk, ook in verband met art. 26, dat voor een nieuwe kaart, ter vervanging van een verloren gegane, den arbeider steeds 5 cents in rekening wordt gebracht. De kaart kan immers gemakkelijk door zorgeloosheid van den werkgever, die haar bewaren moet, in het ongereede zijn geraakt.

In het zesde lid wenschten enkele leden te lezen 18 jaar in plaats van 17 jaar en 6 maanden. Anderen oordeelden dien leeftijd te hoog om dan nog een nieuw vak aan te leeren en waren integendeel voor 16 jaren gestemd. Voorts werd gevraagd, of de leeftijdsbepaling in dit artikel en in art. 31 niet dezelfde kan zijn.

Met leedwezen verklaarden eindelijk verscheidene leden een bepaling in het artikel te missen, welke van de beslissing van den geneesheer hooger beroep toekent. Die beslissing is voor den betrokkene van zoo groot belang, dat zulk een waarborg kwalijk kan worden gemist.

Bepalingen tot beveiliging van werklieden bij steenhoudersarbeid.

Artikel 4.

Ter wille van uniformiteit met de artt. 6, 9 enz. wenschten enkele leden te lezen: „De werkgever zorgt”.

Een bepaling, den werkman verplichtende, bij indiensttreding de kaart aan den werkgever af te geven, scheen aan sommige leden onmisbaar toe naast het voorschrift van het eerste lid, dat de werkgever de kaart bewaren moet.

Gevraagd werd, hoe het artikel zal moeten worden toegepast, indien een arbeider voor meer dan één onderneming steenhoudersarbeid verricht en hoe, wanneer een arbeider in een eigen werkplaats voor een onderneming werkt. Men opperde het denkbeeld in het eerste lid te lezen: „die in zijne onderneming steenhoudersarbeid verricht” in plaats van: „die voor zijne onderneming steenhoudersarbeid verricht”.

Artikel 5.

Sommige leden meenden, dat aan de arbeider niet de bevoegdheid om zich eenmaal per jaar geneeskundig te doen onderzoeken moest worden toegerekend, maar hem de plicht daartoe ware op te leggen. Een bepaling, alleen de bevoegdheid toekennende, achtten zij van zeer weinig betekenis.

Echter werd van andere zijde opgemerkt, dat voor een verplichting hier geen aanleiding bestaat, nu volgens art. 3 — zeer terecht — degenen, die eenmaal in het vak zijn toegelaten (nadat zij den leeftijd van 17½ jaar hadden bereikt), voor goed zijn toegelaten, hoe weinig hun gezondheidstoestand later ook moge voldoen aan de eischen, die, uit een algemeen oogpunt, aan werklieden in het steenhoudersbedrijf behooren te worden gesteld.

Gevraagd werd, door wien de mededeeling geschiedt, waarvan in het tweede lid sprake is. Door den geneesheer of door het districtshoofd der arbeidsinspectie? Ook tegenover de arbeidsinspectie moet het geheim van den geneesheer bewaard blijven.

Enige leden maakten de opmerking, dat, indien het beginsel, in deze bepaling neergelegd, allengs ook wordt toegepast ten opzichte van andere bedrijven, zulks ook in financieel opzicht niet te onderschatten gevolgen voor den Staat zal hebben.

Artikel 6.

Volgens het eerste lid, onder I, schijnt de werkgever aansprakelijk te zijn voor de goede inrichting, voor wat betreft de verschillende genoemde punten, van alle lokalen, in welke een arbeider voor zijn onderneming werk verricht, dus ook voor zoodanige lokalen in des arbeiders eigen woning of eigen werkplaats. Men meende, dat deze verplichting te verging en dat het aanbeveling verdiende haar te beperken tot de lokalen, die zich in des werkgevers onderneming bevinden.

In stede van „kunnen worden gegeven” werd door sommige leden voorgesteld te lezen: „worden gegeven” of „zullen worden gegeven”. Andere achtten het echter verkieslijker hier een bevoegdheid dan een verplichting in de wet neer te leggen. Daardoor zal er meer gelegenheid zijn allengs, naar mate de industrie zich aanpast, de bepalingen, krachtens deze wet uit te vaardigen, te verscherpen.

Gevraagd werd, of het de bedoeling is, dat in de verschillende algemeene maatregelen van bestuur, waarvan in dit artikel sprake is, afwijkende bepalingen zullen worden opgenomen al naar de soort der te verwerken steen. Men oordeelde dat zeer gewenscht en had daarbij in het bijzonder op het verwerken van zandsteen het oog.

Voorts zouden eenige leden gaarne vernemen, of de redactie van het artikel voorschriften mogelijk maakt, betreffende het hebben van zekere oppervlakte open terrein bij elke werkplaats, tot verbod van het hebben van bovenverdiepingen op nieuw te bouwen steenhoudersrijen, betreffende het dagelijks reinigen van de werkplaats, tot verbod van het gebruik van den grendel, als een uiterst vermoeiend en veel stof veroorzakend werktuig, en eindelijk voorschriften, verplichtende tot het dragen van brillen. Zoo neen, dan achtte men aanvulling zeer gewenscht.

De woorden „een en ander” worden gegeven”, onmiddellijk voorafgaande aan het tweede lid, hebben, blijkens de Memorie van Toelichting, betrekking op alle drie onderdeelen van het eerste lid. Uit de redactie, zoo merkte men op, blijkt dat echter niet.

De in die woorden aan de arbeidsinspectie gegeven bevoegdheid oordeelden verscheidene leden veel te groot. Kan, indien een bepaling in dezen zin onmisbaar wordt geacht, althans niet tevens een waarborg tegen verkeerd gebruik dezer bevoegdheid in de wet worden neergelegd?

Het tweede lid gaf aanleiding tot de opmerking, dat het daar bepaalde het gemakkelijk zal maken zich aan de lastig geoordeelde voorschriften te onttrekken. Wordt de steen ruw en onbewerkt in het bouwwerk aangebracht, dan zullen waarschijnlijk ook de ter bescherming van de arbeiders ontworpen bepalingen buiten werking blijven. De leden, die deze meening waren toegedaan, wenschten een engere begrenzing van de gevallen, welke den ontwerper dezer bepaling voor oogen hebben gestaan, of wel, dat de bepaling slechts gedurende een bepaalden tijd na het in werking treden der wet zoude gelden.

Artikel 8.

De opmerking werd gemaakt, dat in plaats van „binnen acht dagen te rekenen van de dagteekening van het voorschrift” behoorde te worden gelezen: „binnen acht dagen te rekenen van den dag, waarop hij van de voorschriften kennis kreeg”. In dien zin luidt ook het vierde lid van art. 31. Overigens oordeelden sommige leden den termijn te kort. Veertien dagen of een maand zou huns inziens niet te lang zijn.

Artikel 9.

Naar aanleiding van de in den aanhef voorkomende woorden „voor zijne onderneming” werd een opmerking gemaakt van gelijke strekking als hierboven ad art. 6 voorkomt. Hoe kan, zoo vroeg men, de werkgever verantwoordelijk worden gesteld voor een overschrijding der geoorloofde werktijden, niet op het terrein zijner onderneming, maar daarbuiten, in woning of werkplaats van een arbeider, die voor zijn onderneming werkt. Art. 18 ontheft den werkgever wel, indien hij kan aantoonen de noodige instructiën te hebben gegeven en behoorlijk toezicht te hebben gehouden, maar toezicht houden zal in het gestelde geval ook niet mogelijk zijn. De werkgever kan daarvoor slechts zorg dragen in zijn onderneming. Verdient het daarom geen aanbeveling in stede van „voor” te lezen: „in”?

De leeftijdsgrens, voorkomende onder II en III van het eerste lid, wenschten sommige leden te zien bepaald op 18 jaar.

Dezelfde leden zouden onder II, a, willen lezen: „negen” in plaats van „tien” en onder II, b, „acht” in plaats van „negen”. Voorts onder III, a, „7½” in plaats van „8½” en onder III, b, „6½” in plaats van „7½”. Het had hen vooral teleurgesteld, dat de Minister ten opzichte van den arbeid van volwassenen niet verder is gegaan en voor deze niet den achturigen werkdag als maximum voorstelt. In een zoo ongezond bedrijf als dat der steenhouders is een langere werkdag huns inziens niet toelaatbaar. Daarbij wezen zij er op, dat een bezwaar, dat dikwijls tegen de wettelijke invoering van een verkorten werkdag wordt aangevoerd, dat n.l. de controle zoo moeilijk is, hier niet bestaat, als gevolg van het stelsel van toelating en uitreiking van kaarten ten bewijze der toelating.

Gevraagd werd, of met het woord „jaar” onder II, a, en II, b, III, a, en III, b, is bedoeld kalenderjaar of wel een tijdperk van driehonderd vijf en zestig dagen.

De bepaling van het eerste lid, onder IV, a, oordeelden verscheidene leden hoogst bezwaarlijk. Vooreerst werd er op gewezen, dat zij ten gevolge zal hebben, dat des winters de arbeidsdag niet langer is dan 6 uren, n.l. van 8—11 en van 1—4. Voor een half uur, n.l. van 11½—12, wordt het werk door den werkman, die niet op de werkplaats mag blijven, niet hervat. Het mag betwijfeld worden, of voor een zoo belangrijke inkorting van den arbeidsdag genoegzaam reden bestaat.

Bepalingen tot beveiliging van werklieden bij steenhoudersarbeid.

In elk geval is de bepaling geheel ongemotiveerd voor dat deel van het steenhoudersbedrijf, dat in de beeldhouwerijen wordt uitgeoefend. Hierboven werd reeds opgemerkt, dat in de bepalingen van het geheele wetsontwerp vrijwel uitsluitend schijnt te zijn gedacht aan gewoon steenhouderswerk, aan of ten behoeve van gebouwen. Maar men mag niet voorbijzien, dat er ook andere werkplaatsen zijn, waar geregeld, jaar in, jaar uit, steen bewerkt wordt, die met gebouwen niets heeft uit te staan. Voor de branche van het steenhoudersvak, welke men hierbij op het oog had, het beeldhouwersbedrijf, gelden de beschouwingen in de Memorie van Toelichting, betreffende de ongunstige voorovergebogen houding, waarin het werk pleegt te worden verricht, den schok, op longen en borstkas voortgeplant, en de vermoeienis, ten gevolge daarvan, geenszins. De inrichting der werkplaatsen voor dat bedrijf voldoet gewoonlijk aan alle billijke eischen; seizoendrukte, zooals de steenhouders van bouwwerken kennen, komt er niet voor; het vak behoort meer tot de kunstnijverheid dan tot het eigenlijke steenhoudersbedrijf. Voor dezen bedrijfstak een arbeidsdag van zes uur in den winter voor te schrijven, is door niets gerechtvaardigd en leidt noodwendig tot materielen achteruitgang van de daarin werkzame arbeiders, ja voor velen tot gebrek. Daarom, wordt de bepaling onder IV, a, gehandhaafd voor het steenhoudersbedrijf in het algemeen, dan zal in elk geval vrijstelling daarvan voor het beeldhouwersbedrijf mogelijk moeten worden gemaakt.

Van andere zijde werd met het oog op de gewoonten ten plattelande tegen de bepaling opgekomen. In steden komt het werken voor zonsopgang en na zonsondergang misschien zeldzaam voor; ten plattelande, bijv. bij dijkwerken, is het alleszins normaal.

Voorts werd er op gewezen, dat de bepaling onder IV, b, in de Memorie van Toelichting wordt verdedigd, als er toe strekkende de invoering van het ploegenstelsel te verbieden. De daar gegeven argumenten, waarom het ploegenstelsel verdient te worden tegengegaan, achtte men echter allerminst overtuigend en men drong er op aan, dienaangaande meer licht van de Regeering te mogen ontvangen.

Artikel 10.

In het eerste lid zouden enkele leden de woorden „wordt opgehangen en opgehangen blijft”, willen vervangen door de woorden „is opgehangen”.

Artikel 12.

Gevraagd werd, of de voorschriften van dit artikel niet ook behooren te gelden voor in een bestaande arbeidslijst aangebrachte wijzigingen. Voorts meenden enkele leden, dat niet duidelijk uitkomt, dat het artikel alleen ziet op tijdelijke werkzaamheden in een andere gemeente dan die, waar de onderneming is gevestigd. Anderen verklaarden echter geenszins in te zien, dat de bedoeling van den ontwerper een zoo beperkte is geweest.

Artikel 13.

Ook in het eerste lid van dat artikel wenschten eenige leden te lezen: „in zijne onderneming”.

Artikel 14.

Sommige leden meenden, dat dezelfde overweging, welke den Minister er toe leidt, het laten werken van personen beneden de 18 jaar op stukloon te verbieden, pleit voor zulk een verbod ten opzichte van oudere arbeiders. Werk op stukloon dringt tot zulk een overhaasting en inspanning, dat die wijze van werken in een zoo ongezonder bedrijf als dat der steenhouders, door niemand ongestraft kan worden toegepast. Verscheidene anderen verklaarden echter zich hiernede allerminst te kunnen vereenigen. Zij waren van oordeel, dat door bepalingen van dezen aard de arbeidersbescherming een overdreven karakter verkrijgt.

Enkele leden pleitten voor gelijkheid van leeftijdsbepalingen in dit artikel en in art. 9, onder II en III. Daartegen werd echter opgemerkt, dat daarvoor geen reden bestaat, dat integendeel het verschil tusschen beide bepalingen zeer goed te motiveeren is.

Er werd op gewezen, dat het in sommige ondernemingen gebruik is, dat de werklieden, die in vasten dienst zijn en een vast loon per uur genieten, aannemen een werk uit te voeren in een zeker aantal uren. Valt, zoo vroeg men, die wijze van werken ook onder deze verbodsbepaling?

Naast het *geven* van loon, dat anders dan naar den duur van den arbeid is berekend, behoorde, naar sommige leden opmerkten, ook het *bedingen* van zoodanig loon verboden zijn.

Ter wille van de uniformiteit met de terminologie, voorkomende in de bepalingen betreffende de arbeidsovereenkomst, ware, in plaats van loon, naar den duur van den arbeid, te lezen: loon naar tijdsruimte.

Artikel 15.

De aanstelling van controleurs scheen ook voor dat bedrijf aan sommige leden zeer gewenscht toe.

Artikel 17.

Enkele leden meenden, dat het beter ware ten aanzien van werkplaatsen, op het tijdstip van in werking treden der wet bestaande, of binnen zes maanden na dat tijdstip te openen, art. 6 niet toepasselijk te verklaren, in stede van te bepalen, dat voor die werkplaatsen tijdelijke vrijstelling kan worden verleend.

Artikel 18.

In plaats van „instructiën” wenschten sommige leden te lezen: „voorschriften” of „aanwijzingen”.

Artikel 19.

Enkele leden waren van oordeel, dat het tweede lid ten onrechte ook in geval van recidive het opleggen van boete mogelijk maakt.

Voorts werd gewezen op de onjuiste terminologie „kunnen de straffen worden verdubbeld”.

Artikel 29.

Moet, zoo werd gevraagd, om in overeenstemming te blijven met de redactie van vorige artikelen, niet worden gelezen: „. . . . bestuurders van de inrichting, waarvoor die werkzaamheden”.

Artikel 30.

In de bepalingen van dezelfde strekking als dit artikel heeft, die in de verschillende wetten voorkomen, ontbreekt naar de meening van sommige leden, te zeer eenvormigheid. Zoo behelst art. 22 der Telegraaf- en Telefoonwet, dat ook het nummer van het *Staatsblad* is aan te halen. Deze leden drongen er op aan, dat ten deze een gedragslijn zou worden gevolgd. In hunne oogen was de aanhaling van een jaartal zoomin als het noemen van een *Staatsblad* voor iets nuttig.

Artikel 31.

Door enkele leden werd het afgekeurd, dat de arbeiders in het steenhoudersbedrijf, die op het tijdstip van in werking treden dezer wet den leeftijd van 18 jaar hebben bereikt, een steenhouderskaart zullen kunnen krijgen zonder dat aan de uitreiking daarvan een keuring is voorafgegaan. Anderen, dit evenzeer betreurende, erkenden echter, dat aan weigering der kaart groote bezwaren verbonden zijn, zoolang bedrijfsziekten niet als ongevallen worden aangemerkt en derhalve de thans in het bedrijf werkzame arbeiders, die moeten worden afgekeurd, geen schadeloosstelling ontvangen.

Bepalingen tot beveiliging van werklieden bij steenhoudersarbeid.

Wat den considerans betreft, werd door enkele leden de opmerking gemaakt, dat het hun twijfelachtig voorkwam, of het wel juist is daar alleen te spreken van bepalingen, „tot beveiliging van werklieden”. Kan de strekking van al de voorgestelde bepalingen onder het woord „beveiliging” worden te zamen gevat?

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 13den Juli 1910.

JANSSEN.

BOS.

BOLSIUS.

RUYS DE BEERENBROUCK.

MIDDELBERG.